

جایگاه زن در اسلام

از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای (حفظه الله)

* سحر نعمتی

** سعیده آخوندزاده

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۹

چکیده

نیمی از جمعیت عالم را زنان تشکیل می‌دهند. تاریخ نشان می‌دهد که زنان می‌توانند با خواست و اراده خود به جایگاه و ارزش واقعی که در شأنشان است، در جامعه و خانواده بدان برسند. اکنون با توجه به الگوهای تاریخی و قرآنی که برای زنان وجود دارد؛ این پرسش مطرح می‌شود که: مستندات قرآنی روایی نظر حضرت آیت الله خامنه‌ای حفظه الله در مورد جایگاه و ارزش واقعی زن در اسلام چیست؟ در این تحقیق که با روش کتابخانه‌ای با رویکرد توصیفی-تحلیلی اطلاعاتی گردآوری شده، به مستندات قرآنی-روایی جایگاه و ارزش زن در جامعه و خانواده از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای حفظه الله پرداخته است. اسلام اگرچه با حضور زن در جامعه مخالف نیست؛ و هیچ کشوری هم نمی‌تواند خود را از این نیرو بی‌نیاز بداند، اما کار نباید کرامت و ارزش معنوی زن را پایین

---

* سحر نعمتی دانش‌آموخته تاریخ اسلام مدرسه تخصصی فاطمه معصومه علیها السلام هشتگرد

sayesar.aftab@gmail.com

** دانش‌آموخته مدرسه علمیه فاطمه معصومه هشتگرد / akhoondzadeh.2055@gmail.com

آورده؛ او را به اختلاط نامناسب و خضوع در برابر نامحرم وادار کند که باعث تزلزل در خانواده می‌شود، زن در مقابل مرد نامحرم باید در حرف زدن حالت خضوع نداشته باشد؛ بلکه باید با تکبر و جدیت صحبت کند، این برای حفظ کرامت زن است، زن با حضور درست و با حفظ جایگاه و ارزش خود می‌تواند زمینه پیشرفت هرچه بیشتر کشور را فراهم کند، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای حفظه‌الله زن را مدیر و محور و مایه آرامش خانواده می‌دانند، درعین حال زن را به‌عنوان یک انسان در فرایند پیشرفت جامعه مؤثر و اثرگذار می‌بینند.

کلیدواژه‌ها: آیت‌الله خامنه‌ای، جایگاه خانوادگی زن، جایگاه اجتماعی زن، وظیفه زن

مقدمه

زنان نیمی از جمعیت عالم را تشکیل می‌دهد. زنان زیادی در طول تاریخ توانسته‌اند با خواست و اراده خود به جایگاه و مقامی که در شأن یک زن است برسند. برخی از این جایگاه فراتر رفته و به الگویی برای انسان‌های دیگر تبدیل شده‌اند. برخی بدون تلاش یا تلاشی عکس جهت صحیح نموده و به عبرتی برای سایرین تبدیل شده‌اند. برخی از این الگوها در قرآن ذکر شده‌اند و برخی دیگر در تاریخ بشریت جاودانه شده‌اند. حال با وجود الگوهای اسلامی و قرآنی که به بشریت معرفی شده است این پرسش پیش می‌آید که آیت‌الله خامنه‌ای حفظه الله رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران جایگاه و ارزش زن را چگونه می‌داند؟ چرا که موضوع جایگاه زن در جوامع اسلامی و غیراسلامی امروزه مباحث زیادی را به خود اختصاص داده است؛ اما این پژوهش قصد دارد با رویکردی اسلامی و با توجه به بیانات و توجهات و توصیه‌های آیت‌الله خامنه‌ای حفظه الله به این پرسش پاسخ دهد.

اسلام و قرآن زن و مرد را در خلقت با یکدیگر مساوی می‌دانند و هیچ کدام را بر دیگری برتری نداده‌اند. از نظر اسلام زن در خانه محور و مدیریت خانواده را بردوش دارد. اسلام با حضور زن و فعالیت‌های او در جامعه و اجتماع مخالفتی ندارد؛ از طرفی دشمنان جوامع اسلامی که به نقش مهم و حساس زن در کانون خانواده برای تربیت فرزند، خانه‌داری و همسر داری پی برده‌اند در تلاش‌اند تا خانه‌داری را امری حقیر و بی‌ارزش در چشم زن نشان داده و با تشویق او به حضور در جامعه و قراردادن او در نگاه‌های هرزه و برداشتن حجاب بین زن و مرد او را آلوده کنند.

پس ضرورت دارد که به جایگاه زن در خانواده پرداخته شود. تا زن جایگاه خود را در محیط آرام و امن خانه دانسته و به نقش‌های خود در خانواده بپردازد. فرزندان را که تربیت می‌کند کارآمد برای جامعه اسلامی باشند. آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان رهبری که یک جامعه اسلامی را هدایت می‌کند از جمله کسانی است که نظرات و دیدگاه‌های او مورد توجه همه به خصوص جامعه غرب و ضد اسلام است، در نتیجه این پژوهش قصد دارد جایگاه زن را از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای حفظه‌الله رهبرانقلاب اسلامی مورد بررسی قرار دهد. تا جایگاه اصلی زن در خانه و خانواده را به او یادآور شده، فریب حرف‌های شیطنت‌آمیز دشمنان را نخورده و تسلیم خواسته‌های پوچ سودجویان نشوند.

در زمینه جایگاه یا کرامت زن از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای حفظه‌الله تحقیق یا پژوهشی که صورت گرفته از راضیه شاه مرادی زواره بانام: «واکاوی نقش اجتماعی زن از منظر آیت‌الله خامنه‌ای» است که به نقش و فعالیت‌های زن در اجتماع پرداخته است. مقاله‌ای از دانیال رضایپور با عنوان «جایگاه زنان در گفتمان رهبران انقلاب اسلامی ایران» ایشان در این مقاله به دنبال پاسخ این پرسش بوده است که آیا در فرمایشات رهبران انقلاب اسلامی در ستایش و توصیف و تکریم جایگاه زنان خط فکری واحدی مشاهده می‌شود؟ یافته‌ها حاکی از آن است که با توجه به تحلیل گفتمان بیانات و فضای عقیدتی رهبران انقلاب که پیروی از آموزه‌های اسلامی را سرلوحه رویکرد و رفتار خود قرار داده‌اند، می‌توان بر عظمت مقام زنان و تجلیل از دستاوردهای آنها تاکید کرد. همچنین مقاله‌ای با عنوان «مشارکت زنان از دیدگاه مقام

معظم رهبری» که برای همایش ملی جایگاه زنان در سند چشم انداز ۲۰ ساله ایران ۱۴۰۴ ارسال شده بود در این زمینه وجود دارد، در این مقاله بحث در حضور اجتماعی زنان در جامعه است، هدف آن مقاله بررسی اندیشه‌ها و بیانات آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر ایران درباره موضوع مشارکت زنان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی بوده است. سعیده یراقتی مقاله‌ای با عنوان «تحلیل نسبت زن و آزادی در اسلام، در مقایسه با غرب، براساس آراء آیت‌الله خامنه‌ای» نوشته‌اند که در آن موضوع آزادی در غرب را در حوزه زنان، براساس اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای بررسی کرده است، و به دنبال پاسخ به این پرسش است که با توجه به تفاوت تعاریف و جایگاه آزادی در اسلام و غرب، تبعات آزادی در غرب در حوزه زنان چه بوده است؟ اما آنچه این مقاله دنبال آن است بررسی مبانی قرآنی جایگاه زن در اسلام از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای می‌باشد، یعنی در بیانات آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان رهبر جامعه اسلامی مبانی اسلام چگونه رعایت شده است، و این تحقیق به بیانات ایشان با رویکرد زن، خانواده و اجتماع در اندیشه اسلامی پرداخته است.

الف. جایگاه زن در تاریخ

در طول تاریخ زنان بسیاری در نقاط مختلف جهان و با شرایط مختلف زندگی کرده که هرکدام مسیر و سرنوشتی داشته‌اند. قرآن چهار زن را به عالمیان معرفی کرده است. «خداوند برای کسانی که کفر ورزیدند زن نوح و زن لوط را مثل زد... و برای کسانی که ایمان آورده‌اند زن فرعون... و نیز مریم دختر عمران را...» «ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرات نوح و امرات لوط... و ضرب الله مثلاً للذین ءامنوا امرات فرعون... و مریم ابنت عمران...» (تحریم: ۱۱ و ۱۲). زن نوح و زن لوط دو

نمونه برای مردمان کافر در طول تاریخ هستند. آن دوزن با آنکه درهای رحمت الهی به رویشان باز و همه امکانات برای عروجشان آماده بود؛ و پیغمبرانی مثل نوح و لوط، همسران آنها بودند و حجت بر آنها تمام بود؛ اما قدر ندانسته و به همسرانشان خیانت کردند. این خیانت، خیانت جنسی نبود؛ خیانت اعتقادی، خیانت مسلکی بود. آنها راه کج را انتخاب کردند. همسرانشان با آن که پیغمبر بودند و مقام عالی داشتند، بدون اراده و خواست خود آن زن‌ها نتوانستند آنها را از عذاب الهی نجات دهند و آنها را عاقبت به خیر کنند. در نقطه مقابل، خداوند دوزن دیگر را که مؤمن هستند یاد می‌کند؛ یکی زن فرعون و دیگری حضرت مریم. آسیه همسر فرعون، قصر فرعون او را مجذوب خود نکرد. با آنکه زن فرعون بود و لابد خاندانش هم طغیانگر بودند. ایمان موسی دل او را تصرف کرد. به موسی ایمان آورد. حضرت مریم هم دامن خود را پاک و پاکیزه نگهداشت؛ این‌ها ارزش‌های انسانی است.

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام زن نمونه‌ای که اگرچه در قرآن به صراحت نامی از آن حضرت آورده نشده است؛ اما در تاریخ تا ابد جاودانه و نمونه کامل یک زن معرفی شده است. یک دختر و زن جوان که زندگی معمولی داشت. لباس فقیرانه برتن می‌کرد. کارش در خانه جمع‌وجور کردن بچه‌ها بود. مدیر و کدبانوی خانه کوچکی بود. کوهی از معرفت و دریایی از علم و دانش در وجود آن حضرت جای گرفته بود (بیانات ایت‌الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از مداحان ۱۳۸۳/۰۵/۱۷). در این بیانات، آیت‌الله خامنه‌ای حفظه‌الله باتوجه به آیات قرآن و روایات زنان را معرفی می‌کنند که می‌توانند در بستری خوب زندگی کرده و خوب زندگی کنند، از طرفی هم می‌توانند در بستری خوب

باشند و بد زندگی کنند، یا در بستری بد باشند و زندگی خوبی داشته باشند، با بیان الگوهای مختلف می‌خواهند به زن بفهمانند که می‌تواند با اختیار و انتخاب خود راه سعادت یا شقاوت را انتخاب نماید.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای حفظه‌الله شرایط حضرت فاطمه زهرا علیها السلام را این‌گونه بیان می‌فرماید: دختری در شرایط سخت پدر در مکه متولد شد. در کودکی در شعب ابی‌طالب مادرش از دنیا رفت؛ یار و غمخوار پدر گشت. همه سختی‌ها و دشواری‌ها را تحمل کرد. با رفتن ابوطالب هم پدرش، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله تنها تر شد. همه در آن شرایط سخت به پیامبر صلی الله علیه و آله پناه می‌بردند؛ ولی کیست که غبار غم را از چهره خود حضرت بزاید؟ در آن شرایط دشوار در عین آن همه گرسنگی و تشنگی‌ها، سرما و گرمای دوران سه ساله شعب ابی‌طالب، دختر کوچک مثل یک فرشته نجات برای پدر؛ مادر شد، برای پدر، پرستاری بزرگ شد. مشکلات را تحمل کرد؛ غمخوار پدر شد. (بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از زنان؛ ۱۳۷۱/۰۹/۲۵) به همین دلیل، پیامبر فاطمه را «ام‌ابیها» نام نهادند (اربلی، ۱۴۰۳ق، ۱، ۳۶۲). حضرت فاطمه علیها السلام عبادت خدا را کرد. ایمان خود را تقویت کرد. خودسازی کرد؛ راه معرفت و نورالهی را به قلب خود باز کرد. این ویژگی‌ها زن را به کمال می‌رساند (بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از زنان؛ ۱۳۷۱/۰۹/۲۵) تا آنجا که امام حسن عسکری علیه السلام در مورد شأن و بزرگی آن حضرت می‌فرماید: «ما حجت‌ها و برگزیدگان خدا بر آفریدگانش هستیم و فاطمه، حجت راستین و پرشکوه خدا بر ما هست» (طیب، ۱۳۷۴، ۱۳، ۲۲۵). شخصیت؛ دیگر از این بالاتر. بعد از هجرت هم در آغاز سنین تکلیف، با امام علی علیه السلام، ازدواج کرد؛ با چه سادگی و وضع فقیرانه‌ای. (بیانات آیت‌الله خامنه‌ای

در دیدار جمعی از زنان؛ ۱۳۷۱/۰۹/۲۵). در بخشی از بیانات خود در مورد حضرت زهرا علیها السلام می‌فرمایند پس به دست آوردن جایگاه و موقعیتی که حضرت را به الگویی برای تمام جهانیان تا روز قیامت تبدیل کند، تصادفی نبوده است. خداوند آن حضرت را امتحان کرده و او توانست با موفقیت در این امتحانات سخت و سنگین، بشریت را نجات دهد. فاطمه زهرا علیها السلام فرشته نجات انسان‌ها در طول تاریخ شد. هیچ مقامی از این بالاتر وجود ندارد (بیانات ایت‌الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از مداحان؛ ۱۳۷۷/۰۷/۱۹). «کسی که تورا آفرید، تورا امتحان کرد قبل از اینکه تورا بیافریند. پس تورا در مقابل آنچه به آن امتحان کرد، صبور یافت» «امتحنک الله الذی خلقک قبل ان یخلقک فوجدک لما امتحنک صابره» (مجلسی، ۱۳۶۳، ج ۹۷، ۱۹۴). میدان، میدان امتحان بوده است. میدان کار تصادفی نبوده است. میدان امتیاز دادن بی خودی نیست. خدای متعال بی خودی به کسی امتیاز نمی‌دهد. این جوهر اراده قوی، عزم راسخ، گذشت و فداکاری که در فاطمه زهرا علیها السلام بود؛ و امتحان‌های دشواری که در دوران کوتاه، بر روی دوشش قرار گرفت او را به سنگ الماس تبدیل کرد (بیانات ایت‌الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از مداحان؛ ۱۳۷۷/۰۷/۱۹). آنچه در این بیانات به چشم می‌خورد بیان یک الگوی تمام عیار با توجه به تاریخ زندگی حضرت زهرا علیها السلام می‌باشد. ایشان با بیان سختی‌هایی که در زندگی حضرت بوده است، زنان مسلمان را متوجه این مطلب می‌کنند که زندگی سختی دارد و هنرزن مسلمان این است که در همین سختی‌ها بتواند زندگی خود را حفظ کند.

حضرت مریم سیده نساء عالمیان در زمان خودش بوده است؛ ولی فاطمه

زهرا سرور زنان عالم تا روز قیامت ست»؛ فاطمه سیده نساء اهل الجنة... سیده نساء یوم القیامه» (ابن بابویه، ۱۳۸۰، ۱، ۹۷۵، ح ۱؛ مجلسی، بی تا، ج ۴۳، ۳۷). حضرت مریم پاکیزگی و پاک دامنی و وارستگی داشت؛ شد سیده زنان زمان خودش، اما حضرت فاطمه زهرا همه این فضایل را داشت علاوه بر آنچه امتحانات سخت و دشواری را با موفقیت گذراند و شد سیده زنان عالم تا روز قیامت (بیانات رهبری در دیدار جمعی از مداحان؛ ۱۳۸۳/۰۵/۱۷). پ

س هرزنی که با اراده، ایمان خود را تقویت کند؛ و به عبادت و خودسازی پردازد می تواند به جایگاه و مقام بالایی در انسانیت و معنویت برسد. اگر غفلت کند و راه نادرست را در پیش گیرد؛ مانند همسران نوح و لوط هر چند همسران پیامبر یا همسر یک انسان وارسته و بزرگ باشی اگر راه درست را پیدا نکنی از عذاب الهی در امان نخواهی ماند. هرزنی می تواند با خواست و اراده خود تبدیل به الگوی عبرت برای دیگران شود. هر فردی در هر کجا و شرایطی باشد مورد آزمایش و امتحان خداوند قرار می گیرد و فرقی ندارد در اوج بی نیازی مادی و ثروت باشد یا در اوج فقر مادی و نداری. اوست که باید با اختیار و میل خود راهی به سوی سعادت یا شقاوت انتخاب کند.

ب. جایگاه زن در خانواده

زن و مرد از منظر اسلام جایگاه یکسانی دارند، مشابه نیستند؛ اما مساوی هستند، هر کدام در جایگاهی قرار دارند که با ساختار وجودی آن ها متناسب است، این مطلب در بیانات آیت الله خامنه‌ای به خوبی دیده می شود، ایشان در بخشی از بیانات می فرمایند: مرد و زن در خانواده هر کدام جایگاه مخصوص خود

را دارند. جایگاهی که اسلام برای هرکدام بیان کرده، عادلانه و متوازن است (بیانات آیت الله خامنه‌ای در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴). خداوند در قرآن با ذکر زن در کنار مرد زن را تکریم کرده است و زن را همانند مرد می‌داند، آنجا که می‌فرماید: «به یقین مردان مسلمان و زنان مسلمان و مردان مؤمن و زنان مؤمن و مردان مطیع و خاضع و زنان مطیع و خاضع مردان راست‌گو و زنان راست‌گو و مردان صابر و شکیبا و زنان صابر و شکیبا و مردان فروتن از درون قلب و زنان فروتن از درون قلب و مردان صدقه‌دهنده و زنان صدقه‌دهنده و مردان روزهدار و زنان روزهدار و مردان حافظ شهوات و زنان حافظ شهوات و مردان بسیار یادکننده خدا و زنان یادکننده...» «انّ المسلمین و المسلمات و المؤمنین و المؤمنات و القانتین و القانتات و الصّادقین و الصّادقات و الصّابرين و الصّابرات و الخاشعین و الخاشعات و المتصدّقین و المتصدّقات و الصّائمین و الصّائمات و الحافظین فروجهم و الحافظات و الدّاکرین الله کثیرا و الدّاکرات...» (احزاب: ۳۵). از نظر ایشان همین امور است که بین زن و مرد در خانواده توازن برقرار کرده است. وقتی هر کدام جایگاه خود را درست بشناسند، می‌توانند خانواده را درست اداره و هدایت کنند و اجتماع کوچکی به نام خانواده را تشکیل دهند. ایشان معتقدند: اگر در آن جامعه کوچک برای زن ارزش‌گذاری وجود نداشته باشد، اولین مکانی است که به زن ستم خواهد شد (بیانات رهبری در دیدار جمعی از زنان ۱۳۷۹/۶/۳۰).

در برخی آیات قرآن، نام زن یا ضمیر مؤنث را بر مرد مقدم می‌دارد؛ مانند هنگامی که می‌فرماید: «آن‌ها لباس‌اند برای شما و شما لباسید برای آن‌ها»

«هن لباس لکم وانتم لباس لهن» (بقره/۱۸۷) که نشانه وضع بدنی و روان لطیف‌تر زن نسبت به مرد است (پاک‌نژاد، ۱۳۶۰، ۳۴، ۱۴۲) و یا در جایی که زن را به دست مرد سپرده است و می‌فرماید: مردان سرپرست زنان هستند: «الرجال قوامون علی النساء» (نساء: ۳۴). معنایش مسئولیت بیشتر مرد در مراقبت و مواظبت از زن است (پاک‌نژاد، ۱۳۶۰، ۳۴، ۱۴۲). می‌توان گفت: آیت‌الله خامنه‌ای حفظه الله باتوجه به این آیات قرآن می‌فرماید که زن اولین کسی است که باید برای خود جایگاه و ارزش قائل باشد، از نظرایشان این خود زن است که باید برای خود جایگاه و ارزش قائل باشد، اگر زن برای خود ارزش قائل شد، به دیگران اجازه بی‌احترامی نمی‌دهد و همه حریم او را حفظ می‌کنند. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای حفظه الله بیان می‌کنند که زن اولین کسی است که باید شأن اسلامی خود را بشناسد و از آن دفاع کند. بانوان خود باید بدانند که خدا، قرآن و اسلام، درباره جایگاه و ارزش آن‌ها چه بیان و نظری دارد. از آن‌ها چه می‌خواهد، مسئولیت آن‌ها را چه چیزی معین می‌کند و از آنچه اسلام فرموده و خواسته، دفاع کنند (بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در اجتماع زنان خوزستان ۲۰/۱۲/۱۳۷۵).

خداوند زن را مایه آرامش خانواده می‌داند آنجا که می‌فرماید: اوست آنکه هر یک از شما را از یک نفس آفرید و همسرش را نیز از جنس او قرارداد تا در کنارش آرام یابد: «هو الذی خلقکم من نفس واحده و جعل منهن زوجها لیسکن الیها...» (اعراف: ۱۹۸) و برطبق این آیات، آیت‌الله خامنه‌ای در بخشی از بیانات خود می‌فرماید: زن محور و مدیر خانواده است. مهم‌ترین شغل زن، مادری و همسری و ایجاد آرامش است. قرآن زن را مایه آرامش معرفی می‌کند، آرامش بخشی یکی از خصوصیات است که خداوند در ذات زن قرار داده است (بیانات آیت‌الله

خامنه‌ای در دیدار مداحان اهل بیت (۱۳۹۶/۱۲/۱۷). زن در خانواده عزیز، مکرم و محور مدیریت درونی خانواده است؛ شمع جمع افراد خانواده است؛ مایه انس و سکینه و آرامش است. کانون خانواده به وجود زن آرام می‌گیرد و سکینه و اطمینان پیدا می‌کند (همان، ۱۳۸۴/۰۵/۰۵). آنچه در این بیانان دیده می‌شود، دقیقاً همان مطلبی است که قرآن در مورد زن فرموده است: اینکه زن در خانواده محوری برای آرامش بخشی تمام اعضای خانواده است، اگر خانواده بدنبال یافتن آرامش است اول کسی که این آرامش قائم به او است زن و مادر خانواده است. اگرچه زن محور و مدیر خانواده است؛ اما به این معنا نیست که او مسئول خدمت‌گزاری به اعضای خانواده است، مهم‌ترین مسئولیت زن کدبانویی است؛ یعنی با مهربانی و عزتی که در خانه دارد، محیط خانه را برای همسر و فرزندانش به محیطی امن، آرام و مهربان مبدل سازد (همان، دیدار هیئت امنای گروه هم‌اندیشی تحکیم خانواده ۱۳۹۵/۲/۲۰). کسانی که خانواده را تحقیر می‌کنند، به جامعه زنان و ملت خیانت می‌کنند.

کسانی که خانه‌داری را حقیر می‌شمارند، باید بدانند، این گناه است. خانه‌داری یک شغل است؛ شغلی بزرگ، مهم، حساس، آینده‌ساز (همان، ۱۳۹۲/۰۲/۱). نگاه اسلام به زن، نگاهی عزت‌بخش، کرامت‌بخش، رشد‌آفرین، استقلال‌دهنده به هویت و شخصیت زن است. زن در محیط اسلامی رشد شخصیتی، اخلاقی، سیاسی می‌کند. در اساسی‌ترین مسائل اجتماعی در صف مقدم قرار می‌گیرد. در عین حال، زن باقی می‌ماند. زن بودن یک امتیاز، یک افتخار است (همان، دیدار شرکت‌کنندگان در اجلاس

جهانی زنان و بیداری اسلامی ۱۳۹۱/۰۴/۲۱). باتوجه به بیانات قرآن و جملاتی که از بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای حفظه الله به دست آمد، می‌توان بیان کرد که ایشان در راستای بیانات اسلام برای زن ارزشی همسنگ و شاید بالاتر از مرد قائل هستند. ایشان همانند قرآن زن را مایه آرامش خانواده می‌دانند، همسری و خانه‌داری را یک شغل می‌بینند و برای آن ارزش قائل هستند. زن را محور خانواده می‌دانند. بلکه قوامیت خانواده طبق بیان قرآن با مرد است. اما اگر زن این محوریت و آرامش بخشی را نداشته باشد، قوامیت مرد کارایی نخواهد داشت و شاید یک جنگ تمام عیار در خانواده رخ دهد. در حالی که وقتی هر کدام از زن و مرد جایگاه خود را طبق آیات قرآن و دستورات اسلام بدانند، خانواده به یک محیط امن تبدیل خواهد شد که تمام این موارد را می‌توان در بیانات آیت‌الله خامنه‌ای حفظه الله دید.

ج. جایگاه مادری

جایگاه مادری یکی از اموری است که در اسلام به آن بسیار توجه شده است و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانات خود با دقت تمام به آن اشاره کرده‌اند و برای آن ارزش زیادی قائل هستند. ایشان در برخی از بیانات خود در مورد جایگاه مادر در خانواده می‌فرمایند: زنان به‌طور طبیعی بزرگ‌ترین کارهای آفرینش را بر عهده دارند (بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از بانوان ۱۳۷۹/۰۶/۳۰). یکی از مهم‌ترین وظائف زن، خانه‌داری است. وظیفه دیگر زن که مجاهدت بزرگ و مهمی است فرزندآوری است. فرزندآوری هنر زن است. (بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از مداحان ۱۳۹۲/۰۲/۱۱) نقش زن در این امر مهم‌تر و

قابل مقایسه با نقش مرد نیست. (بیانات آیت الله خامنه ای در دیدار شرکت کنندگان در اجلاس جهانی زنان و بیداری اسلامی ۱۳۹۱/۰۴/۲۱) زیرا زحماتش را تحمل می کند، رنج هایش را می برد. ابزار پرورش فرزند، صبر، عاطفه، احساسات، را خداوند در وجود زن قرار داده است. این ها نباید در جامعه فراموش شود، زیرا باعث پیشرفت جامعه خواهد بود (بیانات رهبری در دیدار جمعی از مداحان ۱۳/۰۲/۱۱ وظایف مادر فرهنگ، معرفت، تمدن و ویژگی های اخلاقی یک قوم و جامعه را با جسم و روح، خلق و خوی خود، دانسته (یا ندانسته به فرزند منتقل می کند (همان، دیدار جمعی از بانوان ۱۳۷۹/۰۶/۳۰). انسان ها بهشتی شدن و نجاتشان از هر انحرافی را همیشه مدیون مادران خود هستند (همان، در دیدار جمعی از مداحان و شاعران ۱۳۸۴/۰۵/۰۵).

همه تحت تأثیر مادران هستند (همان، در دیدار جمعی از بانوان ۱۳۷۹/۰۶/۳۰). اگر مادری، معرفت و معلومات خود را ارتقاء دهد؛ نقش مادری او با هیچ کار فرهنگی و اخلاقی دیگری قابل مقایسه نیست. مادر اگر سطح معرفتش پایین باشد، در دوران بزرگ سالی فرزند، دیگر بر روی او اثرگذاری ندارد. اما این برای مادر نقص محسوب نمی شود (همان، در دیدار جمعی از مداحان ۱۳۸۴/۰۵/۰۵). آنکه بهشتی می شود، پایه بهشتی شدنش از مادر است (همان، در دیدار جمعی از بانوان ۱۳۷۹/۰۶/۳۰). از این رو، رسول خدا می فرماید: بهشت زیر پای مادران است: «الجنة تحت اقدام الأمهات» (طبرسی، ۱۳۵۶، ۱۹، ۱۷؛ نوری، ۱۴۲۹، ۲۹، ۱۲۶). زن فرزندان صالح تربیت می کند (بیانات آیت الله خامنه ای در جمع زنان شهر

ارومیه ۲۸/۰۶/۱۳۷۵). آنچه در این بیانات به خوبی قابل مشاهده است، بحث وظیفه مادری است که اسلام در آیات و روایات متعدد آن را مطرح کرده و برای آن ارزشی ویژه قائل است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای حفظه الله هم جایگاه مادری را بسیار با ارزش و مهم می‌داند و این قطعاً برگرفته از آموزه‌های اسلام است. روایات فراوانی در این زمینه هست که پیامبر در پاسخ کسی که سؤال کرد که به چه کسی نیکی کنم، سه مرتبه فرمودند: مادرت، مادرت، مادرت و بار چهارم فرمودند: پدرت. (کلینی رازی، ۳، ۱۴۳۰، ۴۰۹، ح ۲۰۱۵/۹؛ علامه حلی، بی‌تا، ص ۵۴۱؛ مجلسی، بی‌تا، ۷۱، ۴۹) و این کرامت و بزرگی مادر را نشان می‌دهد. علت اینکه اسلام این قدر به نقش مادر در خانواده اهمیت می‌دهد، اینکه اگر زن به خانواده پایبند و علاقه‌مند باشد؛ به تربیت فرزند اهمیت بدهد، به فرزندان خود رسیدگی کند، نوزاد را در آغوش و با نوازش شیر دهد و او را بزرگ کند، برای آن‌ها آذوقه‌های فرهنگی، قصص، احکام، حکایت‌های قرآنی، ماجراهای آموزنده فراهم کند و در هر فرصتی به فرزندان خود مثل غذای جسمانی آموزه‌های اسلامی بچشاند، نسل‌ها در آن جامعه بالنده و رشید خواهند شد (بیانات رهبری در دیدار جمع کثیری از بانوان خوزستان ۲۰/۱۲/۱۳۷۵).

زن نه فقط ظرافت جسمی، بلکه در ساختار فکری، عصبی و کارکردی نیز ظرافت دارد. ظرافت و لطافت مادری می‌تواند از عقده‌ای شدن کودک جلوگیری کند. هیچ انسان دیگری که از جنس زن نباشد، نمی‌تواند این کار زنانه را انجام دهد. اینجا زن قوی‌تر از مرد است (همان، در دیدار جمعی از بانوان فرهیخته حوزوی و دانشگاهی ۲۱/۲/۱۳۹۲). این هنر زن است و منافاتی هم با درس خواندن و درس گفتن و کار کردن و ورود در سیاست و امثال این‌ها ندارد (همان،

در دیدار جمع کثیری از بانوان خوزستان ۱۳۷۵/۱۲/۲۰). مادر از هر سازنده‌ای، سازنده‌تر و با ارزش‌تر است. ممکن است دانشمندان وسیله پیچیده‌ای را اختراع کنند؛ اما اهمیت آن به اندازه کار مادر که یک انسان والا به وجود می‌آورد نیست (همان، در دیدار گروهی از بانوان ۱۳۷۱/۹/۲۵). تمام آنچه در مورد مادر و نقش مادری در بیانات آیت‌الله خامنه‌ای حفظه‌الله دیده می‌شود از آموزه‌های اسلام بدست آمده است. وقتی در بیانات خود مقام و جایگاه مادر را با ارزش و مادری را شغل مطرح می‌کنند، دقیقاً اشاره به نکاتی دارد که در آیات و روایات اسلامی در مورد شخصیت مادر مطرح شده است، اینکه بارها اهل بیت عصمت و طهارت به افراد مختلف توصیه می‌کنند به مادر احترام بگذارید و بعد از چند بار تکرار نام پدر را بیان می‌کنند، آموزه‌های اسلام بسیار دقیق است و کسی که می‌خواهد در مسیر اسلام حرکت کند باید به این آموزه‌ها دقت داشته و بیاناتش برگرفته از این آموزه‌ها باشد.

د. جایگاه همسری زن

قوام زندگی به همان اندازه که به مرد وابسته است، به زن هم وابسته است. اسلام مردانی را که به خاطر داشتن قدرت، زنان را به خدمت می‌گرفتند، نکوهش کرده و زنان را در جایگاه حقیقی خود و بلکه هم ردیف مرد قرار داد؛ یعنی زن را در کنار مرد مورد خطاب قرار داده و هیچ تحقیری را نسبت به زن روا نمی‌داند. «انّ المسلمین و المسلمات و المؤمنین و المؤمنات و القانتین و القانتات و الصّادقین و الصّادقات و الصّابرين و الصّابرات و الخاشعین و الخاشعات و المتصدّقین و المتصدّقات و الصّائمین و الصّائمات و الحافظین و الحافظات و الذّاکرین الله کثیرا و الذّاکرات...» (احزاب: ۳۵). همه ارزش‌های معنوی از درون خانواده‌ای که

محور آن زن است، بیرون می‌آید و در سطح جامعه گسترش پیدا می‌کند (بیانات آیت الله خامنه‌ای در دیدار در دیدار اقشار مختلف مردم ۱۳۸۴/۳/۲۵). زن عنصر اصلی تشکیل خانواده است. اگر چه خانواده از مرد و زن تشکیل می‌شود و هر دو در آن نقش دارند (همان، در دیدار جمعی از مداحان و شاعران ۵/۵/۱۳۸۴). شاید بتوان گفت: این بیانات دقیقاً برگرفته از آیه قرآن باشد، چون خداوند در آنجا همان گونه که از ضمایر مذکر استفاده کرده در همان لحظه و در کنار آن، از ضمایر مونث هم استفاده کرده است. این امر نشان می‌دهد که زن و مرد با هم مساوی هستند و جایگاه یکسانی دارند و قوام و تشکیل خانواده، به وجود هر دو آن‌ها است. نکته مهمی که حضرت آیت الله خامنه‌ای در برخی بیانات خود به آن اشاره می‌کنند، این است که زن را مانند شمعی می‌دانند که افراد خانواده را به دور خود جمع می‌کند؛ یعنی زن و همسر در خانواده جایگاه محوری دارد. نظر اسلام درباره خانواده و جایگاه زن در آن روشن است، به طوری که پیامبر اسلام در این باره می‌فرمایند: «زرگ خانه زن است» «المراه سیده بیتها» (منتصب به رسول الله ﷺ، ۱۳۸۲، ۸۲). زن در خانواده تکیه‌گاه برای مسائل روحی و معنوی زندگی است. زن دریایی از انس و محبت است که مرد می‌تواند در این فضا از غصه‌ها و غم‌هایش جدا شود. این‌ها توانایی‌های روحی زن است (بیانات آیت الله خامنه‌ای، بعد از خواندن خطبه عقد ۶/۶/۱۳۸۱). البته شوهرداری بسیار سخت است. با توقعات، انتظارات، بدخلفی‌ها، صدای کلفتشان، قدبلندترشان؛ زنی که بتواند با این شرایط، محیط خانه را گرم و گیرا، صمیمی، دارای سکینه و آرامش برای فرزندان و همسرش قرار دهد، هنر بسیار بزرگی کرده است؛ این واقعاً جهاد است؛ این شعبه‌ای از همان جهاد اکبری است که در روایت آمده است: جهاد زن خوب شوهرداری کردن است: «جهاد المرأة حسن التبعل» (حر عاملی، بی تا، ۵۲۰، ۵؛ مجلسی، بی تا، ۷، ۹۷). پس زنی که

بتواند خوب همسررداری کند، بتواند خوب فرزندان خود را بزرگ کرده و به ثمر برساند، همانند مردی که در میدان جهاد حضور دارد، جهاد کرده است. این مطلبی است که در اسلام به آن توجه شده است.

گاهی مرد در زندگی بر سردوراهی دنیا و راه صحیح، امانت و صداقت می ماند که باید یکی را انتخاب کند. اینجاست که زن می تواند او را در مسیر درست قرار دهد (بیانات رهبری در دیدار اقشار مختلف مردم ۱۳۷۹/۱۲/۲۴). بسیاری از زنان، همسران خود را بهشتی می کنند و آن ها را از مشکلات دنیا و آخرت نجات می دهند (همان، در دیدار جمع بانوان ارومیه ۱۳۷۵/۶/۲۸).

زن همسر خود را برای ورود به میدان های مثبت، تشویق و ترغیب می کند. آن ها شوهران خود را بهشتی می کنند و از مشکلات دنیا و آخرت نجات می دهند. کار و تلاش زن و آگاهی و موضع گیری او چنین ارزشی دارد (همان، در دیدار با زنان شهر ارومیه ۱۳۷۵/۰۶/۲۸). قرآن نیز می فرماید: هر کس از مرد یا زن عمل نیک انجام دهد در حالی که ایمان داشته باشد، پس او بی تردید در دنیا به زندگی پاکیزه ای زنده خواهیم داشت: «من عمل صالحاً من ذکر او انشی و هو مؤمن فلنحیینه حیوه طیبه...» (نحل: ۹۷). زن و مرد هر یک با اختیار خود می توانند راه صحیح یا غلط را انتخاب کنند، اما نکته در اینجا است که زنان با سیاست و تدبیری که دارند، می توانند نه تنها خود را بلکه خانواده و همسر خود را هم نجات دهند و در مسیر درست هدایت کنند؛ چون خانواده مکانی است که عواطف و احساسات باید در آنجا رشد و بالندگی پیدا کند. مرد طبیعت خام تری نسبت به زن دارد و در میدان خاصی، شکننده تر است و مرهم زخم او، فقط و فقط نوازش همسراست - حتی نه نوازش مادر- باید نوازش ببیند. همسر(زن) برای مرد (انسان بالغ) کاری را می کند که مادر برای یک بچه کوچک آن کار را می کند؛ و زنان دقیق و ظریف، به این نکته آشنا

هستند. اگر این احساسات و عواطف، که محتاج وجود خانم و کدبانوی خانه است، نباشد خانواده شکل بی معنا پیدا می‌کند (همان، در دیدار اعضای فرهنگی، اجتماعی زنان ۴/۱۰/۱۳۷۰). پس محور آرامش و امنیت در خانواده، زن است. مادری و همسری کار بسیار ارزشمند است، اما برخی آن را بی ارزش و کم ارزش تلقی می‌کنند. در حالی که از دامن زن مرد به معراج می‌رسد.

۵. جایگاه و نقش زن در اجتماع

یکی از معظلاتی که امروزه دامن خانواده‌ها را در بسیاری از کشورها گرفته است، حضور زنان در بیرون خانه و بی توجهی آن‌ها به وظایف مادری و همسری است که گاهی حتی منجر به ویرانی خانواده می‌شود. این نکته‌ای است که اسلام بسیار به آن توجه دارد. اسلام با حضور زن در جامعه هیچ مخالفتی ندارد، آنجا که از حضور دختران شعیب یاد می‌کند نشان از آن دارد که اسلام مخالفتی با حضور زن در اجتماع ندارد. اما همان طور که در آن ماجرا با دقت می‌توان به دست آورد قرآن از اختلاط زنان و مردان در اجتماع و از بین رفتن حریم میان آنان نهی می‌کند. حضرت آیت الله خامنه‌ای حفظه الله هم در بیانات خود این نکته را مورد توجه قرار می‌دهند، اینکه جدا کردن زن از خانواده و حضور غیر ضروری او در جامعه، که او را در معرض نگاه‌های هرزه قرار دهد، زمینه را برای تعرض به جایگاه و حقوقش باز می‌کند که هم زن را تضعیف می‌کند؛ هم خانواده را نابود و هم نسل آینده را به خطر می‌اندازد. هر جامعه با فرهنگ و با تمدنی که این اصل را مورد توجه قرار ندهد، دچار فاجعه خواهد شد (بیانات آیت الله خامنه‌ای در دیدار جمعی از مداحان و شاعران ۵/۵/۱۳۸۴). در جامعه ما، مثل خیلی کشورهای دیگر جایگاه زن شناخته نشده است. اسلام زن را از کار بیرون منع نکرده است؛ اما زن باید با این رویکرد در بیرون کار کند که کار متناسب با شأن و مقام او باشد

(همان، دیدار با هیئت امنای گروه هم‌اندیشی تحکیم خانواده ۱۳۹۵/۲/۲۰). اسلام حضور زن برای فعالیت یا عدم فعالیت در زمینه‌های علمی، اقتصادی و سیاسی را به اختیار خود او قرار داده است و اگر کسی بخواهد زن را از فعالیت در هر کدام از این زمینه‌ها منع کند، برخلاف حکم خدا عمل کرده است (همان، دیدار جمع‌زنان شهر ارومیه ۱۳۷۵/۶/۲۸). اما اسلام حدودی را برای فعالیت در عرصه‌های اجتماعی معین کرده است؛ از نظر اسلام میان مرد و زن در آزادی برای فعالیت در میدان‌های اجتماعی، اعم از فعالیت اقتصادی، سیاسی و به معنای خاص آن، فعالیت علمی: درس خواندن و درس گفتن، تلاش در راه خدا، مجاهدت کردن و سایر مسیر زندگی در جامعه، هیچ تفاوتی نیست. اسلام زن و مرد را در تمام عرصه‌های زندگی اجتماعی دارای آزادی عمل مشترک و همسان می‌داند. اگر کسی بگوید مرد در درس خواندن و درس دادن، فعالیت اقتصادی و سیاسی انجام دادن آزاد است، اما زن آزاد نیست؛ برخلاف اسلام و منطق اسلام حرف زده است. البته بعضی از کارها مناسب زنان یا مردان نیست؛ چون با قدرت جسمانی زنان و یا روحیه اخلاقی و جسمی مردان سازگاری ندارد. این به حضور زن در اجتماع ربطی ندارد. تقسیم کار، با توجه به امکانات، شوق و زمینه‌های مورد نیاز کار است. زن مسلمان مثل مرد مسلمان حق دارد، با توجه به شرایط زمانی کمبودی را که در جامعه احساس می‌کند و آن را وظیفه‌ای بردوش خود می‌داند، انجام دهد. چنانچه دختری مایل است در رشته‌های علمی، پزشکی، تدریس در دانشگاه، روزنامه‌نگاری، یا حتی در کارهای سیاسی، اقتصادی وارد شود، همه میدان‌ها برای او باز است (همان، در اجتماع زنان خوزستان ۱۳۷۵/۱۲/۲۰). شاهد این مدعا، روایتی است از امام صادق علیه السلام به نقل از رسول خدا صلی الله علیه و آله: کسی که صبح کند و اهمیتی به کارهای مسلمانان

ندهد او مسلمان نیست؛ «من اصبح لا یهتم بامور المسلمین فلیس بمسلم» (مجلسی، بی تا، ۷۱، ۳۳۷؛ کلینی رازی، ۱۴۳۰، ۲، ۱۳۷). این حدیث و احادیث بسیار دیگر در این خصوص، مخصوص مردان نیست؛ شامل زنان هم می‌شود. زنان هم باید به امور مسلمانان، جامعه اسلامی و همه مسائلی که در دنیا می‌گذرد، دقت کرده و نسبت به آن مسئولیت پذیر باشند. این گونه روایات، تکلیف اسلامی زن و مرد را به طور یکسان، از مسئولیت اجتماعی نشان می‌دهد. حضرت آیت الله خامنه‌ای می‌فرماید:

بنده با انواع مشارکت‌های اجتماعی موافقم؛ حالا چه از نوع اشتغال اقتصادی باشد، چه از نوع اشتغالات سیاسی و اجتماعی و فعالیت‌های خیرخواهانه و از این قبیل باشد. همه این فعالیت‌ها خوب است. فقط باید چند اصل را مد نظر قرارداد. اول آنکه کار نباید کار اساسی زن را - که خانه‌داری، همسرداری، کدبانویی و مادری است - تحت الشعاع قرار دهد. البته قدری سخت است؛ اشتغال و مشارکت زمانی خوب و مناسب است که به قضیه اصلی ضربه و صدمه نزند؛ چون جایگزینی برای زن در خانواده وجود ندارد. دومین مسئله، مسئله محرم و نامحرم است. مسئله محرم و نامحرم در اسلام جدی است (بیانات آیت الله خامنه‌ای در پایان سومین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع زن و خانواده ۱۴/۱۰/۱۳۹۰). بنابراین اسلام با حضور و فعالیت زن در جامعه مخالفتی ندارد. آنچه مهم است، این است که اول حریم خانواده و بعد حریم خود زن باید حفظ شود.

و. اخلاق زن در اجتماع

از آنجایی که زنان بخشی از نیروی کار و پیشرفت در جوامع مختلف هستند، هیچ کشوری نمی‌تواند از نیروی کار زن بی‌نیاز باشد. اما آنچه برای اسلام مهم

است، این است که این کار نباید با کرامت و ارزش معنوی زن منافات داشته باشد. امیرالمومنین علیه السلام می فرمایند: وقتی زن متکبر باشد تسلیم کسی غیر از شوهرش نمی گردد؛ «خيار خصال النساء شرار خصال الرجال الزهو والحبن، والبخل فاذا كانت المراه مزهوه لم تمكن من نفسها...» (نهج البلاغه، کلمات قصار ۲۳۴). از این بیان می توان فهمید که زن باید در انتخاب شغل و کار خارج از منزل دقت کند تا حریم او و خانواده شکسته نشود. حضرت آیت الله خامنه ای هم در بخشی از بیانات خود می فرمایند: کار نباید او را ذلیل و او را وادار به تواضع و خضوع بی مورد کند؛ و طبق کلام امیرالمؤمنین علی علیه السلام، برای هر انسانی زشت و ناپسند است مگر برای زن در مقابل مرد نامحرم. زن باید در برابر مرد نامحرم متکبر باشد. زن برای حفظ کرامت خود هنگام حرف زدن با مرد نامحرم، نباید خضوع کند. این دستور اسلام به زن است (بیانات آیت الله خامنه ای در دیدار جمعی از زنان ۱۳۷۱/۹/۲۵). این مطلب دقیقاً آن چیزی است که اسلام و آیات بر آن تاکید دارند: «...فلاتخضعن بالقول فيطمع الذين في قلبه مرض وقلن قولا معروفا» (احزاب: ۳۲). بنابراین، زن وقتی می خواهد خارج از منزل به فعالیت پردازد، باید اموری را رعایت کند؛ چون زن بازیچه نیست و یک انسان است. اما برخی به بهانه دفاع از حقوق زن و اشتغال، او را از خانه خارج کردند (همان، دیدار جمعی از زنان ۱۳۷۶/۰۷/۳۰). آنگاه تمایل داشتند حجاب بین زن و مرد از بین برود. این برای زندگی جامعه مضر، برای اخلاق جامعه بد، برای حفظ عفت جامعه زیان بار، به خصوص برای خانواده از همه بدتر است؛ زیرا بنیان خانواده را متزلزل می کند. اسلام با تمام قدرت جلو آن ها ایستاد (همان، دیدار جمعی از پرستاران ۱۳۷۳/۷/۲۰). حدودی را تعیین کرد که مربوط به اختلاط زن و مرد است. اسلام روی این حساسیت دارد و معتقد است باید یک مرزبندی میان آن ها در همه جا وجود داشته باشد

و آن مرز معین شده است. این را باید رعایت کنند. مرد و زن هر دو باید رعایت کنند. اگر رعایت شود، همه کارهایی که مردان در اجتماعی انجام می‌دهند، زنان هم - اگر قدرت جسمانی و شوق و فرصتش را داشته باشند - می‌توانند انجام دهند. برای اینکه محیط سالم و دارای امنیت باشد؛ زن بتواند کار خود را در جامعه انجام دهد، مرد هم بتواند مسئولیت‌های خود را انجام دهد، اسلام حجاب را معین کرده است که این حجاب، یکی از آن احکام برجسته اسلام است (همان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰).

در بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص حضور زن در اجتماع آنچه اهمیت بسیار دارد حفظ همین حریم‌هایی است فلسفه این کار حفظ عفت زن و وسیله‌ای برای تعالی و تکریم شخصیت زن در چشم دیگران، حتی در چشم مردان شهوت‌ران و بی‌بندوبار است. حجاب، محرم و نامحرم، نگاه کردن و نگاه نکردن، همه به خاطر سالم ماندن عفت زن است. اسلام به مسئله عفاف زن اهمیت بسیاری می‌دهد (همان، دیدار جمعی از زنان ۱۳۷۶/۰۷/۳۰). حجاب بین زن و مرد به این معنا نیست که در یک محیط تحصیل، عبادت و یا کار نکنند، بلکه به این معناست که حد و حدود اخلاقی معاشرتی داشته باشند. این کار بسیار خوبی است. زن باید حجاب خود را حفظ کند، اما گفته نشده که حتماً چادر باشد، بلکه چادر بهتر و برتر از حجاب‌های دیگر است (همان، دیدار جمعی از پرستاران ۱۳۷۳/۷/۲۰).

نتیجه‌گیری

در طول تاریخ زنان بسیاری در جوامع و با شرایط مختلفی زندگی می‌کردند. هر کدام با خواست و اراده خود مسیر زندگی را انتخاب کردند یا آن را تغییر دادند. در جوامع امروزی زنان نیز باید ارزش و جایگاه حقیقی خود را که اسلام و قرآن به

آن‌ها معرفی کرده بدانند و اجازه ندهند دیگران آن‌ها را از این جایگاه و موقعیت خارج کنند. در طول تاریخ نیز امامان معصوم علیهم‌السلام و مردان بلند نظری همچون آیت‌الله خامنه‌ای حفظه‌الله به ارزش و جایگاه زن در جامعه و خانواده توجه داشته‌اند. ایشان، خانواده را جامعه کوچکی دانسته که قوام و پایداری این جامعه کوچک، به یک اندازه به زن و مرد وابسته است. گسترش ارزش‌های معنوی در سطح جامعه را از درون خانواده‌ای می‌دانند که محوریت آن خانه زن باشد. زن را عنصر اصلی خانواده می‌دانند و او را شمع جمع خانواده معرفی می‌کنند که آرامش روحی و معنوی خانواده از سوی زن تأمین می‌شود. خانه‌داری و همسر داری را امری سهل و آسان نمی‌دانند؛ اما ظرافت‌ها و توانایی‌های زن را برای انجام این مسئولیت‌ها و وظایف خطیر می‌ستایند. ایشان فرزندآوری را هنر زن می‌دانند و این امر مهم را با نقش‌های مرد در زندگی مشترک قابل مقایسه نمی‌دانند. همچنین ایشان بر مورد حضور زنان در جامعه تاکید دارند و آن را منافات با موازین اسلامی نمی‌دانند؛ اما مهم در این زمینه رعایت موازینی است که اسلام برای حضور زنان در جامعه در نظر گرفته است: اینکه اولاً، حضور زن در جامعه به وظایف اصلی او که مادری و همسری است، صدمه‌ای وارد نکند. ثانیاً، در هنگام حضور در جامعه عفت و پاکدامنی خود را حفظ کند و آن حریم‌هایی را که اسلام برای او در نظر گرفته است، رعایت کند.

منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، ۱۳۸۰، علل الشرایع، ذهنی تهرانی، محمدجواد، قم. ایران، ج ۱، باب ۱۴۶، ح ۱، مومنین
۲. اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمه فی معرفه الائمه، قم. ایران، شریف الرضی، ۱۳۷۹
۳. بیانات آیت الله خامنه‌ای سایت Khamenei.ir
۴. پاک‌نژاد، رضا، اولین دانشگاه و آخرین پیامبر، تهران، اسلامیه، ۱۳۶۰، ج ۳۴،
۵. حر عاملی، محمد بن حسین، هدایه الامه الی احکام الائمه علیهم‌السلام، استان قدس رضوی بنیاد پژوهش‌های اسلامی گروه حدیث، مشهد: ایران، استان قدس رضوی، بی تا
۶. طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر مجمع‌البیان، علی صحت، و دیگران، تهران. ایران، فراهانی، ۱۳۵۶
۷. طریحی، فخرالدین محمد، مجمع البحرین، احمد حسینی اشکوری، تهران، مکتبه المرتضویه، ۱۳۷۵
۸. طیب، عبدالحسین، اطیب البیان فی تفسیرالقران، تهران، اسلام، ۱۳۷۴
۹. علامه حلی، حسن بن یوسف، نهج الحق و کشف الصدق، بیروت: لبنان، دارالکتاب اللبنانی، بی تا
۱۰. کلینی رازی، محمد بن یعقوب، الکافی، مرکز بحوث دارالحدیث، المطبعه، دارالحدیث للطباعه، ۱۴۳۰
۱۱. —، الکافی اسلامیه، مصحح: محمدآخوندی، تهران، دارالکتب اسلامیه، ۱۴۰۷
۱۲. مجلسی، محمدباقر بن محمد، بحار الانوار، الجامعه لدرراخبارالائمه اطهار علیهم‌السلام، محمدباقر محمودی و دیگران، بیروت: لبنان، داراحیاء التراث العربی، بی تا

۱۳. —، مراه العقول فی شرح اخبار آل الرسول، رسول هاشمی و دیگران، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۳
۱۴. منتصب به رسول خدا ص، نهج الفصاحه، پاینده ابوالقاسم، تهران. ایران، دنیای دانش، ۱۳۸۲
۱۵. نوری، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، موسسه آل البيت علیه السلام لا حياء التراث، بیروت. لبنان، موسسه آل البيت ع لاحياء التراث، ۱۴۲۹

